ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI MEXANIZATSIYASHTIRISH VA AVTOMATLASHTIRISH

To‘rayeva Ma’rifat Otaqulovna
Osiyo xalqaro universiteti magistri

Annotatsiya. Ishlab chiqarish texnologiyasi mahsulot, mahsulotni yaratish yoki uni qayta ishlash usullari, texnikasi va usullari majmuidir.Umumlashtirilgan texnologiya tushunchasi.
Kalit so‘zlari: texnologiya qayta ishlash yog‘och, metall, mineral xom ashyo, minerallar, o‘simlik xom ashyosi va boshqa materiallar fizik, kimyoviy, mexanik.
Аннотация. Технология производства — совокупность методов, приемов и способов создания продукта, изделия или его переработки. Обобщенное понятие технологии.
Ключевые слова: технология переработки древесины, металла, минерального сырья, полезных ископаемых, растительного сырья и других материалов физическая, химическая, механическая.
Abstract. Production technology is a set of methods, techniques and techniques for creating a product, product or processing it. A generalized concept of technology.
Keywords: technology processing wood, metal, mineral raw materials, minerals, plant raw materials and other materials physical, chemical, mechanical.

Kirish.

Bugungi kunda sanoat ishlab chiqarishida raqobatbardoshlikni ta’minlash va mahsulot sifatini oshirish eng muhim vazifalardan biridir. Bu esa ishlab chiqarish jarayonlarini tobora ko‘proq mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish zarurligini taqozo etmoqda. Zamonaviy texnologiyalar va raqamli boshqaruv tizimlari yordamida ishlab chiqarishning har bir bosqichini aniq, samarali va inson omiliga kamroq bog‘liq holda bajarish mumkin bo‘lmoqda. Ayniqsa, avtomatlashtirilgan tizimlar mahsulot tannarxini pasaytirish, ishlab chiqarish muddatini qisqartirish hamda xavfsizlik darajasini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu maqolada mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish tushunchalarining mazmuni, ularning afzalliklari va ishlab chiqarishdagi o‘rni haqida batafsil so‘z yuritiladi.

"Ishlab chiqarish texnologiyalari" atamasi ostida turli talqinlar mavjud. Ko‘pincha bu tushuncha og‘ir ishlab chiqarish jarayoni, sanoat bilan bog‘liq. Lekin, aslida, texnologiya birinchi navbatda mahorat, mahorat, usullardir. Agar biz "texnos" so‘zini yunon tilidan tarjima qilsak, bu tushunchani talqin qilish uchun qo‘shimcha imkoniyatlar ochiladi: san'at va mantiq. Demak, ishlab chiqarish texnologiyasi mahsulot, mahsulotni yaratish yoki uni qayta ishlash usullari, texnikasi va usullari majmuidir.

Umumlashtirilgan texnologiya tushunchasi. Ishlab chiqarish hodisalarini o‘rganuvchi ilmiy yo‘nalish "texnologiya" deb ataladi. Bu fan turli materiallar, ommaviy axborot vositalari, mahsulotlarni ishlab chiqarish, qayta ishlash va qayta ishlash jarayonlari haqidagi bilimlar majmuasidir. Texnologiyani o‘rganish sub'ektlari mumkinjuda ko‘p bo‘lishi kerak, chunki u nafaqat moddiy muhitni (yog‘och, metall, mineral xom ashyo, minerallar, o‘simlik xom ashyosi va boshqa materiallar), balki ma'lumotlar, ilmiy ishlanmalar, loyihalar, ko‘rgazmalarni o‘z ichiga olgan nomoddiy resurslarni ham qayta ishlash va qayta ishlash mumkin., qonunchilik jarayonlari, moliyaviy, ijtimoiy xizmatlar va boshqalar.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-6

Texnologiyaning maqsadlari bir mahsulotni yaratish va boshqasiga aylantirish jarayonida fizik, kimyoviy, mexanik, tijorat va boshqa naqshlarni aniqlashni o‘z ichiga oladi. Ushbu maqsadga erishish uchun ishlab chiqarish texnologiyasining mohiyatini o‘rganish zarur.Ishlab chiqarish zamonaviy kontseptsiyalarni aks ettirishi, bashorat qilish imkonini berishi, tegishli yo‘nalishlarni topishi va jahon texnologik taraqqiyoti sur’ati bilan hamnafas bo‘lishi kerak. Shu ma’noda texnologiyani qazib olish, qayta ishlash, yetkazib berish, jamg‘arish, sotish va ishlab chiqarish jarayonini tashkil etuvchi boshqa harakatlarning o‘zi sifatida tushunish to‘g‘riroqdir.Ishlab chiqarish turlari. Texnologiya haqida gap ketganda, uni ma'lum bir ishlab chiqarish sanoati bilan bog‘liq holda ko‘rib chiqish to‘g‘riroq. Bu qurilish, kimyo sanoati, loyihalash va qurish, ma'lumotlarni yig‘ish va saqlash, metall prokat, pul bosib chiqarish, siyosiy martaba va boshqalar bo‘lishi mumkin. Ishlab chiqarish jarayonining texnologiyasi sifat xususiyatlarini bosqichma-bosqich o‘zgartirishni, atrof-muhitni qayta ishlashni, uning shaklini o‘z ichiga oladi., tuzilishi, materiali va iste'mol xususiyatlari. Agar «texnologiya» tushunchasini menejment doirasi va funksiyalari kontekstida ko‘rib chiqsak, keyin u kengroq ma'noga ega, chunki u boshqaruv faoliyatini turli muhitlarga ishlov berish texnikasi va usullari bilan birgalikda amalga oshirishi kerak. Barcha texnologiyalarni ishlab chiqarish texnologiyalari deb hisoblash mumkin, chunki ularning har biri asl resurs sifatini yaxshilashga qaratilgan.

Korxonaning ixtisoslashuvidan kelib chiqib, ishlab chiqarish jarayonining ustuvorligi texnologiyaning ahamiyati bilan belgilanadi: u asosiy va yordamchi bo‘lishi mumkin. Bunday bo‘linish faoliyatni ishlab chiqish va litsenziyalash tartibi bilan bog‘liq. Jarayonni yaxshilash.Yangi ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etish deyarli doimiy ravishda yangi fan va texnika yutuqlarining paydo bo‘lishi tufayli sodir bo‘ladi. Bugungi kunga qadar olimlar zamonaviy texnologiyalarni rivojlantirishning bir nechta yo‘nalishlarini aniqladilar:

• ikkinchisining yuqori samaradorligi va tejamkorligi tufayli statik usullardan dinamik ishlab chiqarish jarayonlariga o‘tish;
• chiqindisiz ishlab chiqarishni ta'minlovchi yangi loyihalarni amalga oshirish;
• ekologik xavfsizlik tamoyillariga rioya qilgan holda barcha texnologik sikllardan o‘tish;
• biznesda ilmiy tadqiqotlarning rolini oshirish.

Mahsulotlarni ishlab chiqarish faoliyati natijalari sifatida tasniflash

Yangi ishlab chiqarish texnologiyalaridan foydalanish natijasi yakuniy mahsulot (tovarlar, xizmatlar) sifatini oshirishdan iborat. Iste'molchi talabining ortishi olingan natijaning muntazamligidan dalolat beradi. tomonidanmaqsadli tayyor mahsulotlar uchta toifaga bo‘lingan:

• material;
• energiya;

Har uch nav ham bir-biri bilan turli munosabatlar va kombinatsiyalarda o‘zaro ta'sir
qiluvchi mustaqil birliklardir. Tovarlar ishlab chiqariladigan, xizmatlar ko‘rsatiladigan ishlab chiqarish texnologiyalari mahsulotning jismoniy tabiati va moddiy mohiyatini belgilaydi. Ularning iste'mol talabidagi farqi mukammal emas, buni quyidagi misoldan ko‘rish mumkin.Ishlab chiqarish faoliyatining ikkita yakuniy natijasini va zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalaridan foydalanishni ko‘rib chiqaylik - qalam va opera ariyasi.

Ishlab chiqarish texnologiyalarining rivojlanishi hali ham to‘xtamaydi. Zamonaviy ishlanmalardan biri ishonchli tarzda ishlov berish markazlari bilan jihozlangan elektron boshqariladigan dastgoh asboblari deb atash mumkin. Bunday uskunalar asosiy jarayonlar va funktsiyalarni avtomatlashtirishda sanoat ishlarini bajaradi (masalan, materiallarni etkazib berish, tayyor mahsulotlarni taqsimlash va h.k.). CNC dastgohlari an'anaviy dastgoh va kompyuterdan tashkil

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

topgan tizimdir. Elektron uskunalar bajarilgan operatsiyalar ketma-ketligini nazorat qiladi. Keyinchalik zamonaviy va takomillashtirilgan modellar - bu qayta aloqa tizimlariga ega mashinalar. An'anaviy uskunalardan farqli o‘laroq, bu mashinalarasboblar va qismlarning haqiqiy holatini aniqlash, uni dasturlashtirilgan joylashuvi bilan solishtirish va nomuvofiqlik bo‘lsa, kerakli tuzatishlarni kiritish imkoniyatiga ega.Kengaytirilgan yaratilmoqdaishlab chiqarish texnologiyalari va ularni sanoat va nosanoat ishlab chiqarishiga keng joriy etish ham alohida ishlab chiqarish korxonalari, ham davlat faoliyatining ishlab chiqarish sektori ilmiy-texnikaviy sohasini rivojlantirishning asosiy shartidir. Progressiv ishlab chiqarish quvvati modeli foydaliroq va iste'molchilar talabi yuqori bo‘lgan mahsulotlarni ishlab chiqish imkonini beradi. Shu bilan birga, ishlab chiqarish texnologiyalarini ishlab chiqish bozor iqtisodiyoti sharoitida jarayonlarni boshqarishning amaldagi tamoyillariga asoslanishi kerak. Ishlab chiqarish tizimining raqobatbardoshligini ta'minlay olgandagina uni muvaffaqiyatli deb hisoblash mumkin. Bu murakkab, ko‘p komponentli omil bo‘lib, unga barcha turdagi ishlab chiqarish texnologiyalari ta'sir qiladi. Sanoat sohasidagi kompaniyalar ishlab chiqarish va ob'ektlarni boshqarish tizimlaridan foydalanadilar, ammo ularga qo‘shimcha ravishda tashqi muhitning ish jarayoniga ta'sirini tahlil qilish katta ahamiyatga ega. Shuningdek, texnik jihozlanish darajasi, korxonaning iqtisodiy salohiyati va yollanma kadrlarning o‘quv va amaliy tayyorgarligi darajasi ham hisobga olinadi. Xodimlar amaliyot bosqichida ishlab chiqarish texnologiyalari bo‘yicha o‘qitiladi. Ishlab chiqarish texnologiyalarini ishlab chiqishIshlab chiqarish va ilmiy-texnika taraqqiyotiga ta'sir etuvchi yana bir omil - bu innovatsiyalarni boshqarishdir. Boshqaruv tizimining elementlaridan biri bo‘lib, u ishlab chiqarish rivojlanishining progressivligi va progressiv dinamikasini ta'minlaydi. Texnologiyalar. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, agar boshqaruv modelida kamchiliklar bo‘lsa, yangi loyihalar muvaffaqiyat keltirmaydi. Nega? Hammasi oddiy: ishlab chiqarish texnologiyalari va xodimlar mehnati menejerlarning iqtidori va tadbirkorlik energiyasini almashtira olmaydi.Shunday qilib, zamonaviy jamiyat texnologiya rivojidan hayratda. Har bir korxona, kompaniya, tashkilot hozirda qo‘llanilayotgan zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalarini o‘zlashtirishga va ularni ko‘paytirishga harakat qiladi.Ishlab chiqarish texnologiyalari qanday bugungi kunda korxonalarda amaliyotda ko‘plab ishlab chiqarish texnologiyalari mavjudligini inobatga olsak, ularning turini aniqlash birinchi navbatdagi vazifa hisoblanadi. Ishlab chiqarishda ishlatiladigan texnologiyalarni farqlash uchun bir nechta tipik xususiyatlar hisobga olinadi. Turili-xilligidan qat'i nazar, texnologiyalarning har biri odamlarning hayotiy tajribasini to‘plash sharoitida rivojlangan va rivojlanishda davom etmoqda.

Ishlab chiqarish texnologiyalari bir nechta asosiy parametrlarga ko‘ra tasniflanishi mumkin:

• qiyinchilik darajasi bo‘yicha - oddiy va murakkab bor;
• ko‘lami bo‘yicha - ilmiy, ishlab chiqarish va ta'lim;
• rivojlanish dinamikasi bo‘yicha - progressiv, rivojlanayotgan, o‘rnatilgan va eskirgan,ahamiyatsiz;
• resurslarga bo‘lgan ehtiyojga ko‘ra - kapitalni ko‘p talab qiladigan, fanni ko‘p talab qiladigan, energiyani ko‘p sarflaydigan ajrating;
• ta'riflash darajasi bo‘yicha - professional, nou-xau, aksiomatik bo‘linadi;
• muhitlarni qayta ishlash va qayta ishlash darajasiga ko‘ra - past, o‘rta va yuqori daraja;
• ko‘ngildagidek - ijodiy va halokatli.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-6

Qo‘llaniladigan samarali texnologiyalar tamoyillari.Endi samaradorlik haqida xulosa chiqarishimiz mumkin bo‘lgan bir nechta ko‘rsatkichlarni ko‘rib chiqamiz.ishlab chiqarish texnologiyalari. Tizimlarning funktsiyalari quyidagi parametrlarni hisobga olgan holda baholanadi:

• Sotuvga tayyor mahsulot birligi uchun xomashyo va resurslarning o‘ziga xos iste’moli.
• Xom ashyo birligidan olinadigan foydali moddalar miqdori.
• Tayyor mahsulot (tovarlar, xizmatlar) sifati va ekologik tozaligi.
• Xodimlarning haqiqiy ish yukini hisoblashda mehnat unumdorligi darajasi.
• Mehnat zichligi.
• Ishlab chiqarish jarayonini jihozlash va tayyor mahsulot tannarxi.
• Chiqindisiz tizimlardan foydalanish imkoniyatlari.

Belgilangan maqsadlarni hisobga olgan holda korxonaning tarmoqqa ixtisoslashuvi aniqlanadi va asosiy va yordamchi ishlab chiqarish faoliyatining ustuvor yo‘nalishlari asoslanadi.

Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqarish jarayonlarini mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish – bu zamonaviy sanoatning ajralmas qismi bo‘lib, iqtisodiy o‘sish va raqobatbardoshlikni ta'minlovchi asosiy omildir. Bu yo‘nalishdagi islohotlar, ayniqsa, O‘zbekiston kabi sanoat rivojlanayotgan mamlakatlarda yuqori darajadagi samaradorlikni kafolatlaydi. Davlat siyosati, investitsion qo‘llab-quvvatlash, ilm-fan va texnologiya integratsiyasi orqali avtomatlashtirishni kengaytirish zarur. Kelgusida bu yo‘nalishda muhandis-texnologlar, dasturchilar va texnik mutaxassislarning hamkorlikda ishlashi muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduraximov O. Sanoat iqtisodiyoti T.: ―Sano Standart‖, 2014– 304b.
2. Abdukarimov I.T. va boshqalar Korxona iqtisodiy salohiyati tahlili – T.: Iqtisodiyot va huquq dunyosi, 2013
3.Valiev, G. N., & Khomidov, V. O. (2020). Study of the Shape of a Balloon of Natural Silk Thread When Winding From a Fixed Packing. International Journal of Advanced Research in Science, Engineering and Technology (IJARSET), 7(8), 14733.
4. Samievna, T. S., Mirkomilovna, R. M., & Obidovich, K. V. (2021). The professional pedagogical activity in modern education. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(9), 275-277.
5.Akbarov, K., Alimov, N., Otazhonov, S. M., & Khomidov, V. O. (2010). The external impact on photoelectric properties of nano-crystal p-CdTe films.